

Regeringskansliet

Promemoria

RS/435/2018

2018-02-14
U2018/603/UH

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten

En treårig utbildning för tandhygienistexamen

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1. Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)	4
2. Det finns behov av att öka de krav på utbildning som ställs för att uppnå en tandhygienistexamen.....	9
3. Dagens system	11
3.1 Nuvarande bestämmelser om examina och krav för examina	11
3.2 Vilka utbildningar till tandhygienist erbjuds i dag?	12
3.3 Tandhygienist är ett reglerat yrke som omfattas av bestämmelser om erkännande av yrkeskvalifikationer inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz	12
4. Närmare om tidigare utredningsarbete, riksdagens tillkännagivande och Universitetskanslersämbetets bedömning	14
4.1 Behörighetsutredningen.....	14
4.2 Riksdagens tillkännagivande.....	14
4.3 Universitetskanslersämbetet förordar en treårig utbildning till tandhygienist.....	15
5. En tandhygienistexamen ska omfatta 180 högskolepoäng med nya och ändrade mål i examensbeskrivningen	16
6. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	21
7. Konsekvenser.....	22
7.1 Konsekvenser för universitet och högskolor.....	22
7.2 Konsekvenser för studenter.....	22
7.3 Ekonomiska konsekvenser.....	22
7.4 Konsekvenser i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män och integrationspolitiska konsekvenser	23
7.5 Konsekvenser i fråga om erkännande av yrkeskvalifikationer enligt yrkeskvalifikationsdirektivet	23
Bilaga 1	25
Referensgrupp för biträde i arbetet med en förändrad tandhygienistexamen	25

Sammanfattning

Denna promemoria har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). I promemorian föreslås att kraven på utbildning för en tandhygienistexamen, som nu omfattar 120 högskolepoäng, ska ökas med 60 högskolepoäng vilket motsvarar ytterligare ett års heltidsstudier. Promemorian innehåller således förslag till ändring i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) som innebär att tandhygienistexamen ska uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng. Examensbeskrivningens mål föreslås också justeras och omfattningen för det självständiga arbetet (examensarbetet) föreslås vara minst 15 högskolepoäng. Tandhygienistexamen ska även fortsättningsvis vara en yrkesexamen på grundnivå. Förslagen i promemorian är avsedda att höja kvaliteten på tandhygienistutbildningen och ge de studenter som erhåller tandhygienistexamen bättre förutsättningar att möta de krav som yrkesverksamheten ställer på tandhygienister i dag.

Förordningsändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019. De nya bestämmelserna föreslås tillämpas på utbildning som bedrivs och tandhygienistexamina som utfärdas efter utgången av juni 2019.

1. Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)

Härigenom föreskrivs att bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) ska ha följande lydelse.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2019.
 2. Bestämmelserna i den nya lydelsen ska tillämpas på utbildning som bedrivs och tandhygienistexamina som utfärdas efter utgången av den 30 juni 2019.
 3. De äldre bestämmelserna gäller fortfarande för utbildning som bedrivs och för tandhygienistexamina som utfärdas före den 1 juli 2019.
 4. Den som före den 1 juli 2019 har påbörjat en utbildning till en tandhygienistexamen enligt de äldre bestämmelserna och den som dessförinnan har antagits till en sådan utbildning men fått anstånd med att påbörja utbildningen, har rätt att slutföra sin utbildning för att få en tandhygienistexamen enligt de äldre bestämmelserna, dock längst till och med utgången av juni 2023.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

EXAMENSORDNING

Examensbeskrivningar

EXAMINA PÅ GRUNDNIVA

YRKESEXAMINA

Tandhygienistexamen

Omfattning

Tandhygienistexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 120 högskolepoäng.

Tandhygienistexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng.

Mål

För tandhygienistexamen *skall* studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för behörighet som tandhygienist.

För tandhygienistexamen *ska* studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för behörighet som tandhygienist.

Kunskap och förståelse

För tandhygienistexamen *skall* studenten
– visa *känedom* om områdets vetenskapliga grund och om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete,

För tandhygienistexamen *ska* studenten
– visa *kunskap* om områdets vetenskapliga grund och *känedom* om aktuellt forsknings- och

utvecklingsarbete, samt kunskap om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och sambandets betydelse för yrkesutövningen,

– visa kunskap om och förståelse för *munhälans* betydelse för *det allmänna välbefinnandet och allmäntillståndets* inverkan på *munhälsan*, och

– visa kunskap om och förståelse för *den orala hälsans* betydelse för *individens välbefinnande och hälsa samt det allmänna hälsotillståndets* inverkan på *den orala hälsan*,

– *visa kunskap om förhållanden i samhället som påverkar individers och grupper orala hälsa, och*

– visa kunskap om relevanta författningar.

Färdighet och förmåga

För tandhygienistexamen *skall* studenten

– visa förmåga att initiera och genomföra hälsofrämjande och förebyggande arbete *inom tandvården* för såväl *enskilda* som *grupper av patienter*,

– visa förmåga att självständigt utföra undersökningar *av karies och parodontit* samt att utreda och analysera behov av *munhälsovårdande insatser*,

– visa förmåga att genomföra och utvärdera *insatta åtgärder samt i enlighet med relevanta författningar dokumentera dessa, och*

För tandhygienistexamen *ska* studenten

– visa förmåga att *självständigt och i samverkan med patienten* initiera och genomföra hälsofrämjande och förebyggande arbete för såväl *patienter* som *för grupper*,

– visa förmåga att självständigt utföra *orala* undersökningar samt att utreda och analysera behov av *insatser*,

– visa förmåga att genomföra och utvärdera *behandlingsinsatser*,

– *visa förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera åtgärder och*

*behandlingsresultat med berörda parter
samt i enlighet med relevanta författningar
dokumentera dessa,*

*– visa förmåga till lagarbete och sam-
verkan med andra yrkesgrupper, och*

– visa förmåga att kritiskt granska, bedöma och använda relevant information samt att förmedla sin kunskap till olika grupper och därmed bidra till utveckling av yrket och verksamheten.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För tandhygienistexamen *skall*
studenten

För tandhygienistexamen *ska*
studenten

– visa självkännedom och empatisk förmåga,

– visa förmåga att med helhetssyn på människan göra åtgärdsbedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna,

– visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt *och därmed värna om och respektera patientens behov,*

– visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt *gentemot patienter, deras närstående samt andra grupper, och*

– visa insikt om betydelsen av lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper, och

– visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att fortlöpande utveckla sin kompetens.

Självständigt arbete (examensarbete)

För tandhygienistexamen *skall*
studenten inom ramen för

För tandhygienistexamen *ska*
studenten inom ramen för

kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete).

kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng.

Övrigt

För tandhygienistexamen *skall* också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

För tandhygienistexamen *ska* också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

2. Det finns behov av att öka de krav på utbildning som ställs för att uppnå en tandhygienistexamen

Tandhygienistexamen ges i dag på grundnivå och har en omfattning av 120 högskolepoäng, vilket motsvarar två års studier på heltid. Det har under en längre tid förts fram önskemål om att kraven på utbildning för tandhygienistexamen ska öka från två års studier till tre års studier. Frågan har utretts av 2009 års Behörighetsutredning (S 2009:02) och riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag om en förlängning av utbildningstiden för tandhygienister från två till tre år (bet. 2013/14:SoU2, rskr. 2013/14:130).

Den 8 maj 2014 beslutade regeringen att ge Universitetskanslersämbetet i uppdrag att analysera för- och nackdelar med en förlängning av utbildningen till tandhygienistexamen med en omfattning av 180 högskolepoäng (U2014/03351/UH). I uppdraget ingick att beskriva konsekvenserna av en sådan förlängning för dem som studerar till tandhygienist, för arbetsgivarnas personalförsörjning och för staten. Universitetskanslersämbetet redovisade uppdraget den 31 januari 2015 i rapporten Analys av för- och nackdelar med en förlängning av tandhygienistutbildningen (U2015/00403/UH). Universitetskanslersämbetet gjorde bedömningen att fördelarna med en förlängning av tandhygienistexamen från 120 högskolepoäng till 180 högskolepoäng klart skulle överväga nackdelarna.

Inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har ett arbete med att utarbeta ett förslag till en reviderad examensbeskrivning för en tandhygienistexamen med en omfattning på 180 högskolepoäng utförts. En referensgrupp med företrädare för berörda utbildningsanordnare och avnämare till tandhygienistutbildningen bjöds i januari 2017 in för att bistå departementet i arbetet. Referensgruppen har bl.a. bidragit med kunskap kring frågor som rör tandhygienistyrkets utmaningar och behov. Referensgruppens sammansättning framgår av bilaga 1. Ett förslag till reviderad examensbeskrivning har därefter beretts vidare inom Regeringskansliet.

Parallellt med arbetet med en förändrad tandhygienistexamen pågår även i Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) ett arbete med en förändrad läkarexamen. I läkarutbildningsutredningens betänkande För framtidens hälsa – en ny läkarutbildning (SOU 2013:15), som har remitterats, föreslås bl.a. en modernisering och revidering av examensbeskrivningen för läkarexamen. Vidare har en särskild utredare fått i uppdrag att föreslå en ny

examensbeskrivning för specialistsjuksköterskeexamen samt att bedöma behoven av en ändrad examensbeskrivning för barnmorskeexamen (dir. 2017:86). Med anledning av ändringar som kan komma att göras i de examensbeskrivningarna kan det finnas skäl att senare återkomma, om det bedöms finnas behov av att ytterligare revidera examensbeskrivningen även för tandhygienistexamen och andra examensbeskrivningar för yrkesexamina på hälso- och sjukvårdsområdet.

En beskrivning av dagens system när det gäller tandhygienistutbildning lämnas i avsnitt 2 innan en närmare redogörelse för behoven av förlängning av utbildningen ges i avsnitt 3.

3. Dagens system

3.1 Nuvarande bestämmelser om examina och krav för examina

Högskoleutbildning ska enligt högskolelagen (1992:1434) ges på tre nivåer: grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. I lagen finns en beskrivning av bl.a. vilka kunskaper och färdigheter som studenterna ska utveckla på respektive nivå (1 kap. 7–9 a §§ högskolelagen).

Omfattningen av högskoleutbildning anges i högskolepoäng där heltidsstudier under ett normalstudieår om 40 veckor motsvarar 60 högskolepoäng (6 kap. 2 § högskoleförordningen [1993:100]).

Examina ska avläggas på en av de tre nivåerna grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå (1 kap. 10 a § högskolelagen). Examina på grundnivå utgörs av generella examina, konstnärliga examina och yrkesexamina. Utifrån de krav som i högskolelagen ställs på utbildningar på respektive nivå anges i en examensbeskrivning för varje examen vilka krav som ska uppfyllas för examen. Examensbeskrivningarna är samlade i examensordningen som finns intagen i bilaga 2 till högskoleförordningen¹. För varje examen formuleras kraven för det första genom att det anges en bestämd omfattning för examen uttryckt i högskolepoäng. Kraven uttrycks för det andra i form av mål under rubrikerna kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt. Även krav som gäller det självständiga arbetet (examensarbetet) samt övriga krav anges i examensbeskrivningen.

Av examensordningen framgår att tandhygienistexamen i dag är en yrkesexamen på grundnivå som uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 120 högskolepoäng.

I fortsättningen avses i denna promemoria med begreppet högskola i olika former både statliga universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen och enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, om inte något annat anges.

¹ Examina som får utfärdas av Försvarshögskolan och Sveriges lantbruksuniversitet regleras i särskilda förordningar.

3.2 Vilka utbildningar till tandhygienist erbjuds i dag?

Som nämnts har tandhygienistexamen i dag en omfattning om 120 högskolepoäng motsvarande två års studier. Av de högskolor som har tillstånd att utfärda tandhygienistexamen är det sex stycken som erbjuder tandhygienistutbildning, varav samtliga även erbjuder ett tredje år. Av de ca 250 helårsstudenter som antas till tandhygienistutbildningen varje år läser omkring 60 procent av studenterna ett tredje år.

Karolinska institutet och Malmö universitet ger utbildningen med en omfattning om 120 högskolepoäng. Efter tandhygienistexamen erbjuds studenten möjlighet till en vidareutbildning omfattande 60 högskolepoäng som vid Karolinska institutet leder till en kandidatexamen i odontologisk profylaktik och vid Malmö universitet till kandidatexamen i odontologi.

Göteborgs universitet, Högskolan i Jönköping, Högskolan Kristianstad och Umeå universitet genomför en tandhygienistutbildning med en omfattning om 180 högskolepoäng. Efter avslutad utbildning har studenten möjlighet att få både en tandhygienistexamen om 120 högskolepoäng, och en kandidatexamen i oral hälsa eller motsvarande huvudområde. Den student som vill kan ansöka om att få en tandhygienistexamen efter det att 120 högskolepoäng uppnåtts, men tandhygienistprogrammet utannonseras som och är tydligt uppbyggt som en integrerad 180-poängsutbildning.

3.3 Tandhygienist är ett reglerat yrke som omfattas av bestämmelser om erkännande av yrkeskvalifikationer inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz

För att i Sverige få legitimation för yrket tandhygienist krävs enligt patientsäkerhetslagen (2010:659) utbildning till och avlagd tandhygienistexamen eller motsvarande kompetens. Yrkestiteln tandhygienist är en skyddad yrkestitel (4 kap. 1, 2 och 5 §§).

Dessa bestämmelser med krav på bestämda yrkeskvalifikationer innebär att yrket i dag ses som ett reglerat yrke i Sverige som omfattas av lagen (2016:145) om erkännande av yrkeskvalifikationer och förordningen (2016:157) om erkännande av yrkeskvalifikationer, vilka genomför bestämmelser i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/55/EU (yrkeskvalifikationsdirektivet). Detta framgår också av att tandhygienistyrket upptas i

förteckningen i bilagan till förordningen om erkännande av yrkeskvalifikationer. Syftet med yrkeskvalifikationsdirektivet är att, genom att reglera erkännandet av utländska yrkeskvalifikationer, jämställa yrkesutövare som har förvärvat sina kvalifikationer i ett land med de yrkesutövare som har likvärdiga utländska kvalifikationer och därigenom öka rörligheten för personer och tjänster inom EU:s inre marknad.

Varje medlemsstat har i princip rätt att själv bestämma vilka yrken som ska regleras och vilka krav på yrkeskvalifikationer som ska ställas. Det krävs dock att regleringen varken direkt eller indirekt diskriminerar på grund av nationalitet eller vistelseort, att kraven är motiverade av tvingande hänsyn till allmänintresset samt att kraven är lämpliga för att uppnå de eftersträlvade målet och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målen (artikel 59.3 i yrkeskvalifikationsdirektivet).

Enligt 8 § lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer ger ett erkännande av yrkeskvalifikationer yrkesutövaren rätt till tillträde till ett reglerat yrke i Sverige som yrkesutövaren är behörig att utöva i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz och därmed rätt att utöva det yrket på samma villkor som om yrkesutövaren hade förvärvat sina yrkeskvalifikationer här i landet. Yrkeskvalifikationer för verksamhet som tandhygienist i Sverige erkänns enligt den s.k. generella ordningen för erkännande av yrkeskvalifikationer. Ordningen förutsätter en bedömning av yrkesutövarens yrkeskvalifikationer och kan i de fall det särskilt föreskrivs medföra att ett erkännande av yrkeskvalifikationerna villkoras av kompensationsåtgärder, begränsas eller nekas (9–11 § lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer). Motsvarande gäller enligt yrkeskvalifikationsdirektivet för erkännande i andra länder inom EES eller Schweiz för yrkeskvalifikationer som förvärvats i Sverige. Yrkeskvalifikationerna delas in i ett antal nivåer vilket kan ha betydelse vid bedömningen av yrkeskvalifikationer och eventuella krav på kompensationsåtgärder. En yrkesutövare med yrkeskvalifikationer förvärvade i en annan EU-stat har som huvudregel rätt att som kompensationsåtgärd genomgå en anpassningsperiod eller ett lämplighetsprov (3 kap. 6 § första stycket förordningen om erkännande av yrkeskvalifikationer). Detta gäller dock inte enligt andra stycket i samma paragraf om det krävs yrkeskvalifikationer på en viss i förordningen angiven nivå men yrkesutövaren bara har yrkeskvalifikationer på en viss lägre i förordningen angiven nivå. Den tvååriga tandhygienistutbildningen är i dag hänförlig till kvalifikationsnivå 3 av fem nivåer.

4. Närmare om tidigare utredningsarbete, riksdagens tillkännagivande och Universitetskanslersämbetets bedömning

4.1 Behörighetsutredningen

I betänkandet *Kompetens och ansvar* (SOU 2010:65) föreslog 2009 års Behörighetsutredning att tandhygienistutbildningen bör förlängas från två till tre år, det vill säga från 120 till 180 högskolepoäng. Skälen som angavs var bl.a. att utvecklingen inom området oral hälsa visar behov av utökad kompetens inom tandhygienistens kunskapsområde. Utredningen ansåg också att det är viktigt att forskning sker på området och att vården och behandlingen är evidensbaserad. Vidare anfördes att en treårig utbildning skapar en enklare väg för forskning, vilket ytterligare kan stärka utvecklingen av yrkesrollen. Utredningen menade att en stadig plattform i grundutbildningen med en god vetenskaplig förankring kan bidra till att yrkesrollen fortsätter att utvecklas i samverkan med andra professioner inom tandvården.

4.2 Riksdagens tillkännagivande

I propositionen *Vissa frågor om behörighet för personal i hälso- och sjukvården och socialtjänsten* (prop. 2012/13:175) konstaterade regeringen att remissinstanserna tillstyrkte Behörighetsutredningens förslag att förlänga tandhygienistutbildningen. Regeringen bedömde dock i propositionen att det inte fanns tillräckliga skäl för en förlängning av utbildningen och att det, i och med att flera högskolor erbjöd en ettårig påbyggnadsutbildning, fanns goda möjligheter för de tandhygienister som ville studera ett tredje år.

Vid behandlingen av propositionen tillkännagav riksdagen för regeringen att regeringen skulle återkomma till riksdagen med ett förslag om en förlängning av utbildningstiden för tandhygienister från två till tre år (bet. 2013/14:SoU2, rskr. 2013/14:130). Socialutskottet anförde att utskottets ställningstagande vilade bl.a. på att Socialstyrelsen under senare år uttalat att en förlängning av utbildningen till tre år skulle göra tandhygienisterna bättre rustade för ett livslångt lärande inom yrket. Utskottet konstaterade att det av betänkandet *Kompetens och ansvar* framgår att Högskoleverket (numera Universitetskanslersämbetet), sedan 15 år tillbaka har påpekat att den nuvarande utbildningen svårligen kan uppnå högskolemässig nivå och att den borde ses över med hänsyn till innehållet i den yrkesmässiga delen och anknytningen till övriga tandvårdsutbildningar. Utskottet lyfte även fram att samtliga de 35 remissinstanser som yttrade sig över betänkandets förslag i den del som avsåg tandhygienistutbildningen tillstyrkte en förlängning av utbildnings-

tiden. Utskottet konstaterade dessutom att tandhygienist är det enda av 21 reglerade yrken inom hälso- och sjukvården som kräver en tvåårig utbildning och att övriga yrken kräver minst en treårig utbildning.

4.3 Universitetskanslersämbetet förordar en treårig utbildning till tandhygienist

Som nämnts i avsnitt 1 beslutade regeringen 2014 att ge Universitetskanslersämbetet i uppdrag att analysera för- och nackdelar med en förlängning av utbildningen till en tandhygienistexamen med en omfattning av 180 högskolepoäng. I sin redovisning av uppdraget hänvisade Universitetskanslersämbetet bl.a. till att dåvarande Högskoleverket tidigare i flera olika sammanhang ställt sig positivt till en förlängning av utbildningen till tandhygienistexamen med motivet att tandhygienistyrket har genomgått stora förändringar och att de krav som ställs på den legitimerade tandhygienisten inte kan mötas med en utbildning som ryms inom 120 högskolepoäng. Universitetskanslersämbetet anförde även att tandhygienistyrket är det enda av de 21 yrken som är reglerade inom hälso- och sjukvården som inte har minst en treårig utbildning. Det faktum att flera högskolor marknadsför och organiserar tandhygienistutbildningen som en treårig utbildning som leder till både en tandhygienistexamen och en kandidatexamen skapar, enligt Universitetskanslersämbetets mening, en otydlighet för studenter och arbetsgivare.

En nackdel som Universitetskanslersämbetet framför med en förlängning av utbildningen är att det under en övergångsperiod kan bli färre utexaminerade tandhygienister och därmed en temporär obalans mellan tillgång och efterfrågan på denna yrkesgrupp. Sammantaget gör Universitetskanslersämbetet dock bedömningen att fördelarna med en förlängning av utbildningen till en tandhygienistexamen från 120 till 180 högskolepoäng klart överväger nackdelarna.

5. En tandhygienistexamen ska omfatta 180 högskolepoäng med nya och ändrade mål i examensbeskrivningen

Förslag: Tandhygienistexamen ska uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng. Examensbeskrivningens mål ska justeras och omfattningen för det självständiga arbetet (examensarbetet) ska vara minst 15 högskolepoäng. Tandhygienistexamen ska även fortsättningsvis vara en yrkesexamen på grundnivå.

Bedömningar: De föreslagna förändringarna av kraven på utbildning för att uppnå tandhygienistexamen är förenliga med kraven i yrkeskvalifikationsdirektivet.

Statliga universitet och högskolor som vill ge tandhygienistexamen enligt de nya bestämmelserna behöver ansöka om tillstånd att utfärda tandhygienistexamen hos Universitetskanslersämbetet.

Skälen för förslaget och bedömningarna

Tandhygienistexamen bör i likhet med övriga examina på grundnivå inom hälso- och sjukvårdsområdet förutsätta en treårig utbildning

Som ovan har framförts har tandhygienistyrket genomgått stora förändringar. Flera instanser, däribland Universitetskanslersämbetet, har gjort bedömningen att det inom dagens tandhygienistexamen om 120 högskolepoäng inte är möjligt att förmedla de kunskaper som arbetslivet behöver och som en tandhygienist numera förväntas ha. Att förlänga den utbildning som krävs för en tandhygienistexamen till tre år bör bidra till att höja kvaliteten på utbildningen genom att de studenter som erhåller examen ges bättre förutsättningar att möta de krav som yrkesverksamheten ställer. Det görs därför bedömningen att tandhygienistexamen behöver öka i omfattning med 60 högskolepoäng och således uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng, motsvarande tre års studier. Förslaget innebär att tandhygienistexamen harmoniseras med övriga yrkesexamina på grundnivå inom hälso- och sjukvårdens område som samtliga har en omfattning om 180 högskolepoäng. En utökad omfattning av tandhygienistexamen kräver att examensbeskrivningen revideras.

Alla examensbeskrivningar har en gemensam struktur

I propositionen Ny värld - ny högskola (prop. 2004/05:162, bet. 2005/06:UbU3, rskr. 2005/06:160) gjorde regeringen bedömningen att

alla examensbeskrivningar bör följa en gemensam struktur. Alla examensbeskrivningar är kortfattade och koncentrerade till det väsentliga. De bör vara långsiktigt hållbara i den meningen att de inte ska behöva ändras ofta. Omfattningen anges med ett exakt antal poäng, för att undvika att utbildningar i praktiken förlängs. Examensbeskrivningarna bör även formuleras så att de säkerställer att studenterna får goda förutsättningar att nå examensmålen. Tydligt formulerade examensbeskrivningar är centrala för högskolornas kvalitetssäkring av utbildningen och för de granskningar som Universitetskanslersämbetet gör.

En utgångspunkt för förslaget i denna promemoria är att harmonisera formuleringarna av målen för tandhygienistexamen med målen för andra yrkesexamina inom hälso- och sjukvårdens område med motsvarande omfattning om 180 högskolepoäng. De förändringar i målen som föreslås avser såväl bredd som fördjupning och progression. Det föreslås även ändringar i mål som anknyter till tandhygienistens yrkesområde. Därutöver föreslås ändringar av språklig karaktär.

Krav på kunskap och förståelse

Kraven i det första examensmålet under rubriken "Kunskap och förståelse" föreslås skärpas på så sätt att studenten ska visa *kunskap*, i stället för kännedom, om områdets vetenskapliga grund. Målet utökas också med krav på att studenten ska visa *kunskap om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och sambandets betydelse för yrkesutövningen*. Tillägget motsvarar lydelsen som finns i examensbeskrivningarna för flera andra yrkesexamina om 180 högskolepoäng inom hälso- och sjukvårdens område.

Vidare föreslås under rubriken "Kunskap och förståelse" att begreppet *oral hälsa* ersätter begreppet *munhälsa*. Oral hälsa är i dag det vedertagna begreppet inom tandvården, både i Sverige och internationellt. Begreppet orala hälsotillstånd förekommer även i examensbeskrivningen för tandläkarexamen. Det föreslås också under samma rubrik ett nytt examensmål som innebär att studenten *ska visa kunskap om förhållanden i samhället som påverkar individers och grupper orala hälsa*. Det nya målet överensstämmer med motsvarande examensmål för andra yrkesexamina om 180 högskolepoäng inom hälso- och sjukvårdens område.

Krav på färdighet och förmåga

Under rubriken "Färdighet och förmåga" föreslås att målet om det hälsofrämjande och förebyggande arbetet justeras så att det ställs nya krav på att studenten ska visa förmåga *att självständigt och i samverkan med patienten* initiera och genomföra hälsofrämjande och förebyggande arbete för såväl *patienter* som för grupper. Förslaget innebär ökade krav på fördjupning i och med att graden av självständighet betonas. Det ställs också krav på att tydligare sätta patienten i fokus. Det ligger i linje med regeringens mål om en behovsanpassad hälso- och sjukvård, där vården ges med hänsyn till den enskilda patientens behov och där patienten ska kunna delta i beslut om vård och behandling. Förslaget innebär också att hälsofrämjande och förebyggande arbete inte bara ska rikta sig till patienter, utan även till andra grupper i samhället som kan dra nytta av ett sådant arbete.

Därutöver föreslås en förändring som innebär att dagens krav på att studenten ska visa förmåga att utföra undersökningar av *karies* och *parodontit* ersätts med ett mer generellt krav om att självständigt kunna utföra *orala* undersökningar. Förändringen bedöms ge lärosätena bättre förutsättningar för att säkerställa att utbildningen förbereder studenterna inför den kommande yrkesverksamheten.

Vidare föreslås krav på att studenten ska visa *förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera åtgärder och behandlingsresultat med berörda parter samt i enlighet med relevanta författningar dokumentera dessa*. Den föreslagna målformuleringen är en justering av nuvarande mål och överensstämmer med motsvarande mål i examensbeskrivningarna för flera andra yrkesexamina om 180 högskolepoäng inom hälso- och sjukvårdens område. Det föreslås även ett mål om att *visa förmåga till lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper*. Det innebär en skärpning av kraven eftersom det i dag enbart ställs krav på att studenten ska visa insikt om betydelsen av lagarbete, och inte krav på förmåga till sådant lagarbete. Även denna formulering förekommer i examensbeskrivningar för andra yrkesexamina om 180 högskolepoäng inom hälso- och sjukvårdens område.

Krav på värderingsförmåga och förhållningssätt

Slutligen föreslås en revidering av målet om förmåga till ett professionellt förhållningssätt under rubriken "värderingsförmåga och förhållningssätt". Förändringen innebär att målet formuleras på samma sätt som motsvarande

mål för andra yrkesexamina som också omfattar 180 högskolepoäng inom hälso- och sjukvårdens område.

Det självständiga arbetet ska ha en omfattning på 15 högskolepoäng

Eftersom den utbildning som krävs för en tandhygienistexamen föreslås förlängas bör även omfattningen på det självständiga arbetet ändras och anpassas till kursfordringarna samt spegla examensbeskrivningens krav på fördjupning och progression inom ämnesområdet. Det självständiga arbetets omfattning bör därmed fastställas till minst 15 högskolepoäng. En sådan ändring är även i linje med vad som gäller för andra yrkesexamina som omfattar 180 högskolepoäng.

Tandhygienistexamen ska även i fortsättningen vara en examen på grundnivå

För yrkesexaminans placering på grundnivå respektive avancerad nivå har regeringen i propositionen Ny värld – ny högskola bedömt att examina som omfattar mindre än 240 högskolepoäng placeras på grundnivå. Även den fördjupning som äger rum inom utbildningen och den nivå som därigenom uppnås avgör placering av en examen på en viss nivå, i enlighet med kraven i högskolelagen (1 kap. 8 § högskolelagen). Det görs bedömningen att en tandhygienistexamen enligt de föreslagna bestämmelserna även fortsättningsvis bör vara en examen på grundnivå med en omfattning om 180 högskolepoäng.

En förlängning av utbildningen till tandhygienist är i överensstämmelse med yrkeskvalifikationsdirektivet

Tandhygienistyrket är som nämnts i avsnitt 2.3 ett reglerat yrke som omfattas av yrkeskvalifikationsdirektivet. Yrkeskvalifikationer som tandhygienist erkänns enligt den s.k. generella ordningen. De krav på yrkeskvalifikationer som tandhygienist som ställs i Sverige bör även efter att den utbildning som krävs för en tandhygienistexamen förlängts från två till tre år kunna bedömas och kvalifikationerna erkännas i enlighet med yrkeskvalifikationsdirektivet. Föreslagna förändringar bedöms också uppfylla direktivets krav på att inte vara diskriminerande men väl motiverade samt lämpliga och väl avvägda för att uppnå målet med regleringen.

Beslut om examenstillstånd

Den reviderade examensbeskrivning för tandhygienistexamen som föreslås innebär en väsentlig ändring av tandhygienistexamen, både i fråga om om-

fattning och genom de nya och reviderade examensmålen i övrigt. Det görs därför bedömningen att statliga universitet och högskolor som vill ge tandhygienistexamen enligt de nya bestämmelserna behöver ansöka om tillstånd att utfärda tandhygienistexamen hos Universitetskanslersämbetet. För enskilda utbildningsanordnare gäller att de ansöker hos regeringen om tillstånd att utfärda examen enligt de nya bestämmelserna. Det ankommer på Universitetskanslersämbetet att avgöra hur prövningarna av högskolornas ansökningar ska genomföras.

6. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Författningsändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2019, men de nya bestämmelserna ska tillämpas i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av juni 2019.

Äldre bestämmelser ska gälla för utbildning som bedrivs och för examina som utfärdas före den 1 juli 2019.

Den som före den 1 juli 2019 har påbörjat en utbildning till tandhygienist enligt äldre bestämmelser och den som dessförinnan har antagits till en sådan utbildning, men fått anstånd till tid därefter med att påbörja utbildningen, ska ha rätt att slutföra sin utbildning för att få en examen enligt de äldre bestämmelserna, dock längst till och med utgången av juni 2023.

Innan den nya examensbeskrivningen kan börja tillämpas behöver de universitet, högskolor och enskilda utbildningsanordnare som i dag erbjuder utbildning till tandhygienist få tid att fatta nödvändiga beslut om t.ex. nya utbildningsplaner och kursplaner för att anpassa utbildningen till den nya examensbeskrivningen. Högskolorna behöver också ansöka om tillstånd att utfärda tandhygienistexamen enligt den nya examensbeskrivningen hos Universitetskanslersämbetet respektive hos regeringen och ansökningarna ska hinna prövas. Dessutom är det viktigt att de studenter som söker till utbildningen får korrekt information i god tid innan ansökan ska göras. Mot denna bakgrund föreslås att de nya bestämmelserna om tandhygienistexamen ska träda i kraft den 1 januari 2019, men att de nya bestämmelserna ska tillämpas i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av juni 2019. De äldre bestämmelserna förslås gälla för utbildning som bedrivs och för examina som utfärdas före den 1 juli 2019.

Den som före den 1 juli 2019 har påbörjat en utbildning till tandhygienist enligt äldre bestämmelser och den som dessförinnan har antagits till en sådan utbildning men fått anstånd till tid därefter med att påbörja utbildningen, bör ha rätt att slutföra sin utbildning för att få en examen enligt de äldre bestämmelserna, dock längst till och med utgången av juni 2023.

För att skapa ett flexibelt system för studenterna är det angeläget att de som påbörjat en utbildning till tandhygienist före den 1 juli 2019 så långt det är möjligt kan erbjudas att få en examen enligt de nya bestämmelserna.

7. Konsekvenser

Förslagen berör statliga universitet och högskolor och enskilda utbildningsanordnare med tillstånd att utfärda tandhygienistexamen och studenter på tandhygienistutbildningen.

7.1 Konsekvenser för universitet och högskolor

För de universitet och högskolor och enskilda utbildningsanordnare med tillstånd att utfärda tandhygienistexamen som anordnar tandhygienistutbildningen kommer förslaget att innebära ett arbete med att anpassa utbildningen efter de nya målen samt den utökade omfattningen.

7.2 Konsekvenser för studenter

Förslaget bedöms bidra till att studenterna som erhåller examen ges bättre förutsättningar att möta de krav som yrkesverksamheten ställer. Då studietiden förlängs med ett år kan förslaget medföra ökade studielån. En förlängd studietid kan också innebära ett inkomstbortfall för de studenter som annars skulle ha läst 120 högskolepoäng och börjat arbeta, men som med förändringen behöver läsa 180 högskolepoäng.

7.3 Ekonomiska konsekvenser

En förlängning av den utbildning som krävs för en tandhygienistexamen bedöms medföra ökade utbildningskostnader för de universitet, högskolor och enskilda utbildningsanordnare som kommer att erbjuda utbildningen. Detta gäller under förutsättning att högskolorna dimensionerar platsantalet på utbildningen i enlighet med nuvarande nivåer. De sex högskolor som ger utbildningen i dag erbjuder alla ett tredje år, som finansieras inom ramen för respektive högskolas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Omkring 60 procent av de antagna studenterna läser ett sådant tredje år. En förlängning av utbildningen kommer därmed att leda till att fler studenter läser tre år. Kostnaderna för utbildningsplatser för dessa studenter bedöms uppgå till omkring 10 miljoner kronor årligen. Dessa ökade kostnader ska finansieras genom omprioritering inom ramen för respektive högskolas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Berörda högskolor kan därför behöva justera dimensioneringen av sina övriga utbildningar för att kunna finansiera kostnaderna för förändringen.

Förslaget bedöms inte medföra ökade kostnader för studiemedel trots att det innebär ytterligare ett års heltidsstudier för de studenter som i dag inte läser

det tredje året. Eftersom utbildningen ska finansieras genom omprioriteringar inom ramen för högskolornas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, bedöms det totala antalet utbildningsplatser vid högskolorna bli oförändrat. Därmed bedöms det inte uppstå några ytterligare kostnader för studiemedel.

7.4 Konsekvenser i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män och integrationspolitiska konsekvenser

Könsfördelningen bland studenter i utbildningen till tandhygienistexamen var 89 procent kvinnor och 11 procent män under läsåret 2015/16. Av de studenter som påbörjade utbildningen läsåret 2015/16 hade 61 procent utländsk bakgrund och 21 procent svensk bakgrund. De föreslagna förändringarna av utbildningens längd och examensmålens innehåll bedöms inte påverka varken könsfördelningen bland studenterna eller andelen studenter med svensk och utländsk bakgrund som studerar till tandhygienistexamen.

7.5 Konsekvenser i fråga om erkännande av yrkeskvalifikationer enligt yrkeskvalifikationsdirektivet

Konsekvenser för personer som vill utöva yrket som tandhygienist

Förslaget i promemorian innebär att kraven för att få utöva tandhygienistyrket i Sverige höjs. Det kan därför i större omfattning komma att ställas krav på kompensationsåtgärder (se avsnitt 2.3) för personer med yrkeskvalifikationer från ett annat land inom EES eller Schweiz som vill utöva yrket i Sverige (3 kap. 5 § förordningen om erkännande av yrkeskvalifikationer). För personer som vill få svenska yrkeskvalifikationer som tandhygienist erkända i ett annat land inom EES eller Schweiz och har en tandhygienistexamen enligt de nya bestämmelserna kan de föreslagna förändringarna minska behovet av kompensationsåtgärder i det andra landet. Den tvååriga tandhygienistutbildningen är i dag hänförlig till kvalifikationsnivå 3. När utbildningen förlängs med ett år kommer den i stället bli hänförlig till nivå 2. Detta medför att yrkesutövare med kvalifikationer från en annan EU-stat, för att få välja kompensationsåtgärd, kommer behöva ha kvalifikationer som är en nivå högre än i dag (3 kap. 2 och 6 §§ förordningen om erkännande av yrkeskvalifikationer).

Konsekvenser för Universitets- och högskolerådet

Universitets- och högskolerådet ska till Europeiska kommissionen förlöpande lämna uppgifter om förändringar avseende reglerade yrken och

utbildningar i Sverige och ska inom sex månader från det att ett nytt eller högre krav på yrkeskvalifikationer har införts lämna uppgift om kravet och skälen för detta (9 kap. 1 § 5 och 7 förordningen om erkännande av yrkeskvalifikationer).

Bilaga 1

Referensgrupp för biträde i arbetet med en förändrad tandhygienistexamen

- Utredaren Tomas Egeltoft, Utvärderingsavdelningen, Universitetskanslersämbetet
- Lektorn Kajsa H. Abrahamsson, programansvarig tandhygienistprogrammet, Göteborgs universitet
- Lektorn Katarina Konradsson, Institutionen för odontologi, Umeå universitet
- Lektorn Annsofi Johannsen, programansvarig tandhygienistprogrammet, Karolinska institutet
- Lektorn Birgitta Jönsson, Avdelningen för omvårdnad, Högskolan Dalarna
- Bitr. professor Pia Andersson, Sektionen för hälsa och samhälle, Högskolan Kristianstad
- Lektorn Christel Larsson, ordförande i utbildningsnämnden, Malmö universitet
- Lektorn Agneta Stenebrand, programansvarig tandhygienistprogrammet, Jönköping university
- Tandläkaren Stein Björkman, Avdelningen för regler och behörighet, Socialstyrelsen
- Ordföranden Yvonne Nyblom, Sveriges Tandhygienistförening
- Näringspolitiska chefen Lars Olsson, Privattandläkarna
- Utredaren Anna-Clara Olsson, Avdelningen för arbetsgivarpolitik, Sveriges Kommuner och Landsting
- Tandvårdsdirektören Per Tidehag, Folk tandvården i Västerbottens läns landsting
- Studenten Linn Gustafsson, Umeå universitet
- Studenten Josefine Svahn, Malmö universitet

